

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Овај листъ излази сваке неделѣ еданпутъ. Цена му е на годину 4. на
половину 2 а на четвртъ године 1 фор. съ поштаринномъ.

Брой 16.

6. Мая.

1859.

Народна школа естъ кѣи свете цркве.

Народна школа естъ кѣи свете цркве. Ню е осно-
вао самъ преблагій Христось Спаситель, кадъ е по ка-
зиваню св. евангелиста Матея допустіо матерамъ да
свою дѣцу къ нѣму приводе, и кадъ е дѣчицу съ лю-
бави пунымъ рѣчма къ себи призивао и благосилао.
Оно Спасительво изреченіе: „Штаките дѣти приходи-
ти ко мнѣ, и не возбраняйте имъ: таковыхъ бо естъ
царство небесное“, означуе часъ, у комъ е христіан-
ской школы темель положенъ. Христова невѣста света
саборна и апостолска црква, примила се, одма после
установленя свога, негованя и воспитанія христіанске
младежи, и веѣъ у првомъ и другомъ столеѣу после
Христа видимо мы у свакой веѣой христіанской об-
щтиви покрай цркве и шлолу за дѣцу подигнуту. У
треѣемъ и четвртомъ после Христа столеѣу пакъ, по-
што е света црква неситу аждаю язычества частнымъ
кретомъ надячала, на све стране подизаху се школе,
у коима се дѣца христіанска у закону Божіемъ вос-
питаваху, и обучаваху свему ономе, што ће имъ као
члановима свете цркве и христіанске државе нужно
быти.

Будуѣи пакъ да е народна школа у цркви поста-
ла и да е кѣи свете цркве, то слѣдуе, да ће она вы-
сокомъ свомъ позиву само онда подпуно одговарати
моѣи, ако буде своіой матери, светой цркви покорна,

и отдава. Свака противностъ, свако одступанѣ и цепанѣ школе одъ цркве приноси школи несрећу, назадакъ и пронастъ. Погледаймо само у историю наше ербске школе, пакъ ћемо се о томъ увѣрити! —

Да бы мы отношеніе школе къ цркви болѣ познати и точнѣ опредѣлити могли, бацимо погледъ на новорођеногъ младенца! Свемогућій Твораць ставио га е у наручія нѣжне матере, уливши у срце нѣзино неограничену и најсветію любовъ према свомъ одоичету. Па при свемъ томъ христіянско дѣте нѣ изключива властитостъ своихъ родителя, него оно принадлежи іоштъ цркви и држави. — Кадъ е Христомъ спасителѣмъ на земљу бачено горушично сѣме узрастло, и великимъ гранатимъ дрветомъ постало, у когга ладу силни народи срећу, просвѣту, и спасеніе уживаю; онда е текъ и држава увидила, да е и нѣна дужностъ за воспитаніе младежи старати се: Пре Христа међу незнабожкимъ народима нигдѣ небыяше народныхъ школа. Родители быяху тако рећи неограничени господари свое дѣце. Нѣма на волю беше остављено воспитати или занемарити свою дѣцу. Истина у гдѣкоимъ градовима Италіе и Греціе налазаху се школе за мушку и женску дѣцу, али то быяху само приватне школе за имућну дѣцу, коихъ родители посебице или ревенотъ плаћаху учителѣ. За сиротиню небыяше ни едне школьце, за ню се нитко нестараше. Текъ онда, кадъ е духъ спасаваюће науке христове люде изъ мртвила пробудио и довео до познаваня свогъ човѣческагъ достоянства и свогъ високогъ опредѣленя, текъ онда када светимъ крштенѣмъ препорођена чеда Божія еданъ другога као рођену браћу сматрати почеше; постала е обштенародна школа за сву христіянску дѣчицу безъ разлике стая и иманя родительскагъ, постала е христіянска школа, коіой е главно начело: дѣцу воспитати, да се на Христа угледаю, да

своимъ богоугоднымъ животомъ вѣчно блаженство за-
 служе. Као што е христова црква евангеліе сиромаш-
 сима благовѣстила, и люде чистой нравственности на-
 учила, тако е она прва двери училишта свима отво-
 рила. Кодъ сваке цркве постојала су училишта огла-
 сителна за катихумене. Пресвитери, и њихови помоћ-
 ници діакони и чтеци били су уедно и дѣчиѣ учите-
 льи, а за образованѣ ваљаныхъ свештеника' и учителя'
 заведена су была у поглавитымъ градовима велика хри-
 стіјанска училишта, одъ коихъ найзнаменитіе быаше
 оно у Александриѣ, кое е у другомъ, трећемъ и че-
 тврттомъ вѣку найвећма цвѣтало, и христіјанству по-
 божне и учене свештенике и учителя давало. Благо-
 частиви цареви и благовѣрне царице на истоку и на
 западу, велможе царства, првосвештеници, и сви бо-
 гатирци у слѣдуюћимъ вѣковима подижући цркве и
 монастыре, подизали су покрај њихъ и школе, над-
 метајући се еданъ съ другимъ, кои ће лѣпшу и кра-
 снѣю задужбину на славу божію и на користь потом-
 ства саградити. Све до нашастія проклетыхъ Турака
 у источне землѣ цвѣтали су христіјанске школе у Е-
 гипту, Малој Азиѣ, у Цариграду у святой гори и на
 цѣломъ тракійскомъ полуострову. Гдѣ е годъ было
 цркве, ту е была и школа. Школа е постала нераз-
 лучна одъ цркве. На тако е и у нашемъ србекомъ на-
 роду было. Ако не пре, алъ зацѣло у 12 и 13 вѣку
 покрај задужбана, кое наши цареви и кнезови сагра-
 дише, постојале су школе за дѣцу народа нашегъ.
 Грѣше дакле они кои миселе да е народъ нашъ школе,
 текъ после сеоубе свое на ову страну, подизати почео;
 оне су одъ старине у цркви и у народу нашемъ по-
 стојале, шта выше башъ у време збегова и гоненія
 турскихъ у 15 и 16 столеку морале су се многе одъ
 њи изгубити и потаманити.

Дужность дѣцу христіянски воспитати лежи прво на рамптима родителскимъ. Ал' колико има родителя, кои дѣцу као што валя воспитаваю? Ёдни неумеу, други неће, трећи немаю времена, четврти немаре за законъ Божій и траже снагу воспитанія у моди и спољашнѣмъ етикету. Куд' бы таква несреѣна разновидность у начину одхраненя и воспитанія дѣтиегъ свѣтъ довела! За одклонити дакле и у реду обдржати домаће воспитаніе, црква и држава пружаю руку помоћи родителыма и примаю на себе воспитаніе дѣтие и то обадве у народной школи. Примаюћи пакъ дѣцу, и призиваюћи ю къ себи у име Христова, прима народна школа у дѣци самогъ Христа спасителя по рѣчма нѣга самога: „Иже аще пріемлетъ таково отроча во има мое, мене пріемлетъ.“

А тво су то, кои тешку дужность воспитателя общтинеске дѣце, у школи извршую? То су свештени и свѣтски учители. Будући пакъ да се само сдруженнымъ силама велико дѣло произвести може; то треба да христіянски свештеници и учители у наиболѣмъ сугласію живе, они први овымъ другима мудре савѣте, упутства и добаръ примѣръ даваюћи, а ови други свештенике, као свое духовне пастире и старешине поштуюћи, слушаюћи и нѣма покораваюћи се. Свештеници и учители дужни су неусипный трудъ около воспитанія дѣтиегъ полагати, ако желе достойни свогъ званія быти. Они кои неће да се у томъ послу труде незаслужую имена, што на себи носе, незаслужую части на повереня што кодъ доброгъ нашегъ народа уживаю.

Као што е народна школа кѣи свете цркве, тако треба да и учитель покоранъ буде цркви, свештенику и свештенству. Алъ и свештеникъ треба да е свештеникъ по срдцу господа Іисуса, а не наемникъ што служи за новце. Онъ треба да е учителѣмъ бла-

го поступа, да при савѣтима и опоменама избѣгава пукѣ, невоздѣлане и нехристьянске изразе према учителю, да рѣчма и дѣломъ школу подпомаже, да предаванѣ науке христьянске и свію остальхъ предмета и сво школско воспитаніе съ отеческомъ бригомъ и старанѣмъ надзирава, и да се у свему са учителѣмъ слаже. Неслога између свештеника' и учителя нигда не на добро слутила и неће. Гдѣ се годъ она появи и дуго трае, ту е знакъ да нитъ валя учитель, нитъ валя свештеникъ. Свештеникъ, као христовъ наслѣдникъ треба да у школи сасвимъ у смыслу христове науке дѣла имаюћи свагда предъ очима и у срдцу Спасителѣве рѣчи: „*Пустише дѣцу к' мени!*“ И учитель треба да е духомъ науке христове задахнутъ; цѣло посао нѣговъ треба да е посвећенъ любовію къ благодатию, и к' правој срећи дѣце, кою му повѣри наибольшій пастиръ Исусъ. То е найвећа потреба дадашнѣга времена особито у нашемъ народу.

Одъ године 1812, па до најновиегъ времена школа се наша одтуђивала одъ цркве, и одтуђиванѣ то принело е многе яде, многе горке ране народу нашемъ. Збогъ тога поздравлямо с' радощю онај гласъ, когъ намъ недавно Србски Дневникъ донесе, гласъ, да е милостивый царъ нашъ школу нашу подъ закрилѣ нѣне добре майке свете православне цркве ставіо, надаюћи се да ће преосвештени предстатели наше цркве постоянно и неуморимо настоявати, да школа наша у духу христьянскомъ процвета, и да народъ нашъ у страху господнѣмъ и у свима врлинама напредуе.

А мы сви свѣтски учители радимо сложно у вертограду господнѣмъ, и извршуюћи свое дужности служимо нѣму съ повѣреннымъ намъ даромъ, и имаюћи свагда предъ очима, да е наша народна школа кѣи свете православне цркве, почитујмо и признајмо ауторитетъ нѣнъ сећаюћи се пете божіе заповѣди, коя

www.sclib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

„Чти Отца твоего и Матерь твою, да благо
ти будеть.“

(Юшъ една лекция изъ Географіе.)

Аустриско царство.

(Продуженъ.)

2. Поделенъ по свойству землѣ.

Дунавъ протиче крозь целу дужь царства, у дужини 180 миля и прави као неку границу између ови земаля.

а) Кадъ гледнемо низъ Дунавъ, онда видимо све землѣ на десной обали Дунава и на левой обали Саве, да спадаю у пределе Алпеки гора, ови найвиши и најдужи планина европски, кое се подъ различнимъ именима одъ средиземногъ мора на истокъ повлаче, многостручно се разграняваю, къ Дунаву пружаюћи се све ниже биваю, а низъ По надаредъ се у равнице изгубе.

Висови аустриски Алпа износе преко 12000 стопа висине изнадъ мора. Ортлесъ у Тиролској има 12393 стопе, Гросглокнеръ на граници између Корушке и Салцбурга високъ е 11,911 стопа.

Све воде, кое на десной обали у Дунавъ утичу, долазе одъ аустриски Алпа. Ове Алпе даю неке воде и на западъ къ Райни, кои неку дужь на аустриској граници тече, и на югъ къ реци По, кои такођеръ границу царства сачинява, а неке воде теку управо у Јадранско море.

б) На граници Краньске и Герца прелазе Алпе у гору Каретъ, коя се између Саве и јадранскогъ мора пружа и са балканскимъ планинама саюжуе.

в) На левой обали Дунава припадаю све землѣ нашегъ царства къ двема другимъ горама, кое са Алпама нестое нигде у непосредној свези. За природну

границу између ови гора мора се Марха узети одъ нѣнога ушћа дунавскогъ пакъ горе до ушћа Бечве, до-никле и Бечва и Одра одъ нѣногъ извора пакъ до из-лазка изъ царства.

Западне планине горепоменуте границе зову се још одъ стари времена судетске планине, макаръ да по-едина оделена нѣна по положению и свойству предела особита имена имаю, као н. пр. Гесенкъ, Глацерске планине, Високе планине, Рудня планина, Фрихпла, Че-ске горе, и пр.

г) Планине на источној страни горепоменуте гра-нице, кое се на левој обали Дунава у великомъ као полуколу къ истоку пружаю, зову се одъ стари вре-мена карпатске планине, ма да повдина оделена осо-бита имена имаю, као н. пр. Бескидске планине, Ви-сока Татра, Угарска Рудня планина, шумски Карпати, Ердельски карпати и пр.

Висови судетски износе едва 5000 стопа, само снежна глава на Високој планини има 5207 стопа из-надъ мора, а Кубань у Ческой гори само 4239 стопа.

Судетске воде одтичу иль јужно иль северно. Јужно одтичуће изливаю се у Дунавъ, а северно одтичуће иль у Елбу иль у Одру.

Висови карпатски износе преко 8000 стопа; ло-мницки висъ на Високој Татри има 8300; леденодоль-ски висъ 8100 а Негой у Ерделю около 8000 стопа.

Карпатске воде одтичу иль јужно иль северно. Све са унутрашњъ обале Карпата излазеће утичу у Ду-навъ, а са спољашњъ обале изтичуће изливаю се или у Вишлю иль у Днѣстаръ иль у Дунавъ.

3. Земљъ и житељи.

Аласки предели. Самъ погледъ на брда и на пла-нинне развесели човека већъ а јошъ милие се и нека-ко високо осећа човекъ, кадъ съ високогъ брда доле

у долове и далек равнице погледа, пуно шуме и вода и њива и поља и варошица и цркви, и градића и села. Оваки погледа има на Алпама највише и највеличествение, кои чудновато душу човечию обузму и са светимъ страопочитанѣмъ према сили и мудрости творца изпуну, кои небо и земљу створи и њи у ту красоту обуче.

Најнижи е пределъ аустриски алпски она пространа и равна долина на реци По у Ломбардии и Млетачкој. Крозъ њу теку реке По са свима узгреднимъ речицама, река Ечъ, и неке приморске речице, у њој има јошъ многи канали, све ове воде чине равницу ову врло плодносномъ. Кукурузъ и пиринац овде е највеће богатство. Винова лова пушта се пужати узъ дудове брестове и яблане. Вароши су тако пуне трудолюбивога народа, како више ни у коемъ пределу царства нема.

На северномъ рубу ове равнице пружаю се гране планинске у мањимъ шумнатимъ брдашцамъ и између њи леже лепе питоме долинице, по којима се лепа језера сав. Овај е пределъ најбогати воћемъ и то све јужнимъ воћкама: овде доспеваю смокве, поморанце и лимунови, напољу; дудова и маслина има велики расадница пуно, и питомогъ кестена пуне шуме. Ова топлии предела дрва не расте само у долинама, него и по брду доникле и дубљ у висъ у планинама мимо реке Аде и Еча.

Предела између брда различити су по својој висини иль низи. Долине и равнице, пуне су варошица и села, и ту су цели простори обделани, свуда су лепо урађене њиве, мимо њи силни чисти и леви виноградни; а около потока стое ливаде и шуме, највише лиснатогъ дрвля.

По тешњимъ доловима, и по висовима брда, само се по гдегде по која кућа виђа, ту е више траве и паше негъ њива, а по шумама измешана су лисната

и игласта дрва, и што се више у висове планинама иде, све е лиснатогъ дрвля манѣ.

На јошъ вишимъ висовима планинскимъ, где ни чамови кои су најтврђе одъ игластогъ дрвля више зиме одтрпнати немогу, туда расту најсочније и најмирисније планинске траве, најслађа рана за домаћу стоку. Туда се у свима колебицама ради и тргује са млекоу и сиромъ.

Изнадъ ови планински паша дижу се планинске стене; голи стрми дуварови високо у облаке, са одвалнимъ и сурванимъ каменѣмъ између модри стена; само се по гдегде по неко мѣстанце опажа где се травица види, илѣ по гдекоја усамљѣна као изгубљѣна планинска биљка. Овуда има дужи, где мора путникъ почитаве сате између стена и каменја, кои су се одъ стрми дуварова одвалили, мучно и са страхомъ преко стаза верати. Мртва тишина влада ту, коју само по кадкадъ грмљѣнѣ рушећи се стена потресе, илѣ дрека кое грабљиве тице, која са уваћенимъ и у канцама носећимъ ловомъ туда пролеће, тражећи усамљѣно мѣсто, да га разчупа и пождере.

Готово три четвртине аустријски алпа дижу се до ове голостенске висине, и погледъ ови оштри шпалести стенски вррова одоздо изъ долова и равница, врло зачуди свакога, ко ихъ није прилике имао видити.

Алѣ има висова планински, кои и овај пределъ висине премашују, и кои вечитимъ снеговима и ледовима покривени стое, на којима се топлота сунца бадава троши, да ихъ растопи.

У пределу ти вечити ледова и снегова, кадъ се кои човекъ са мучнимъ и опаснимъ пужанѣмъ попне, да своју любозитностъ насити, ненаоди се нимало пријатно ни домаћѣ. Редакъ и танакъ воздухъ незадовољава дисаюће груди него ихъ некако стеже и дави, а сѣјностъ снега и леда очи заблешти, притомъ студена

зима све кости потреса. Погледъ ови ледова, кои се изкокани одъ лютогъ мраза, на зраку сунца модре и зелене, изъ коихъ пукотина сунцемъ отоплѣне воде стремно у дубльине и долине лете, врло е чуданъ и величественъ, и показую величество Божие и у овомъ пределу, где никог живе душе нема; а неможе се описати красота снежни планински вррова изъ далека гледано, кадъ ихъ ютренъ иль вечернъ сунце обасяе, како се чисто пламте одъ румени сунчане.

Изъ Природе и свойствености ови алпски предела лако се даде и животъ жителя дознати.

У пределима, где е на отворени мести саобраштай лакъ, као на обалама реке По, на ядранскомъ мору, или на Дунаву, туда стое богате пуне живота радности и трговине вароши; ту има различни заната и многи фабрика, ту землѣделие цвета, и то су најглавни начини живота.

У пределима, где брда слободанъ и лакъ саобраштай отешчаваю, манъ е варошица, и ове су само тада знаменитие, ако на којој већој реци леже, по којој већи бродови бродити могу, или ако главни друмови туда воде, или ако железница пролази. Овуда е негмарве и трговина съ нѣомъ, најглавни посо жителя.

Окрѣмъ польоделства и скотоводства рудокѣпство е у целомъ алпскомъ пределу трећа главна струка раднѣ и богатства.

Одъ руда налази се у целомъ пределу аустриски алпа каменитогъ угля највише, окрѣмъ тога добива се у горној Аустри, Салцбуршкѣ, Штаерскѣ и Тиролскѣ доста и добре камените соли, у Штаерскѣ много и особито доброгъ гвожђа, у Коружкѣ олова, у Тиролекѣ бакра. Одъ минерални рудни извора и баня најглавни су у овомъ пределу, Баднѣ (у дојној Аустри) Халъ (у горнѣ Аустр.) Гастайнѣ (у Салцбургу) Глайхенбергъ (у Штаерскѣ) Преблавъ (у Коруж-

www.ub.edu) Раби (у южной Тиролекской) Албано (у Млетачкой).

Изъ царства растинскогъ даю алпски предели най-више дрва за огревъ, за графу, за коларске и столарске раднѣ. На жупама брдскимъ и по долинама расте особите добре траве и друга за рану стоке нужна биля; и овуда расте сваке врсте жита, у севернимъ краевима найвише ражи, у источнима шеница, у южнимъ кукурузъ и пиринацъ; вино у дойной Ауэстрии, Штаврской, и овамо припадаюшимъ краевима Мађарске, у Рвацкой и Славонии, у Тиролекской, у Ломбардии, Млетачкой и Краньской; воћа найвише у горной Ауэстрии; благородние врсте найвише у Тиролекской и Ломбардии.

Изъ царства животиньскогъ налазе се у алпскимъ езерама и потоцима особите врсте пастрма; по високима планина живе дивокозе, по већимъ плавинама олени и срне, тетреби и кокице, у ведримъ шумама шлюке; по рупама лисице и язавци; одъ домаћи животиня говеда су у овомъ пределу силна и одъ особите доброте. У Салцбургъ и Коружкой найячи коньи, у Ломбардии лепе велике горске овце; у Ломбардии Млетачкой и южной Тиролекской в свилодѣлие врло главна радня и струка трговине.

Одъ народа најглавние в у ауэстрискимъ алпскимъ пределима немачко колено: допире на северъ до Дунава и преко Дунава, на югъ до средине Еча, на истокъ до средине Мура и Драве, и заузимлѣ дойну и горню Ауэстрию, Салцбургъ, сѣверну и горню Штаврску, већу часть Коружке и Тиролекске, и юшъ неке пределе алпске. Немци ови говоре различне немачке по-местне езике.

У южнимъ краима алпски предела живе найвише Талияни.

WWW.UNILIB.У Фрияулу (северномъ краю Млетачке, говори се Фриаулски (Фурлански) у некимъ долинама южне Тиролске ладински.

У јужнозападнимъ краима алпски предела живе највише Славјани, кои илѣ словенски илѣ србски говоре. Словенци живе у дојной Штаверској, у јужноисточномъ краю Корушке, у целој Бранској, а Срби и Хрвати у Хрвацкој и Славонској, у Истрији и у Далмацији.

Добре науке.

Ништа се брже не заборави него умножавањем (мултипликација) ма да смо га како добро у школи научили. А у школи учимо за живот, и мудрост не састоји се у знању, него у мудрошћу употребљиву оног и ползвану оног што знамо.

Еданъ човекъ потрѣши сваки данъ само петъ новчића безъ нужде, мислећи: е, шта ми е то, то није много, то е ситница и маленкост; али то опетъ изнесе за годину дана $365 \text{ кр. } 5 = 18,25 \text{ } 18 \text{ фр.}$ а за 30 година дана $1825 + 30 = 548.50 \text{ } 547 \text{ ф.}$ а 548 фр. бацити, то е опетъ и много и гриота.

Други човекъ пропусти сваки данъ само по два сата времена напрасно, беспослено, и мисли сваки данъ „е, то није ништа“ али то се умножи за год. дана на 730 сати, а на 30 год. дана, на 21900 сати а то износи 912 изгубљени дана, овога краткогъ живота, и то е, кадъ се добро проесамимо, јошъ далеко више одъ 547 фор.

Наша земља има 5400 миља или 10,800 сати у наоколо, кадъ два сата за едну миљу узмемо. То е големъ путъ. Ал' кадъ би могли све на правацъ ићи, и кадъ би сваки данъ само еданъ сатъ путовали, то би е за 30 год. дана целу обићи могли. Огуда се

види, колко далеко човекъ у свомъ животу дотерати може, кадъ у полезномъ послу сваки данъ само по еданъ сатъ пробави, и колико јошъ много далъ, кадъ се сваки данъ помучи, да болји и савршени буде, и да за свое и свои домаћи благо по штогодъ учини. Али, ко неће да почне, тай неће ни дочети, и коме ние мало по мало довољно, тай никадъ искусити неће, како се са малымъ и ситнимъ мало по мало до многогъ и до великогъ дође.

„Не назиди града у едноме дану“ са тимъ се изговараю многи нерадини и ленји люди, кои неће свогъ посла да тераю, него око нѣга зеваю, и уморе се пре негъ што су га започели. Али е са свакимъ градомъ овако било.

Ту су многе вредне руке много дана одъ раногъ јутра до мркле ноћи съ вољомъ радиле, и нису остављале, докъ ние поса свршенъ био. Тако су постали сви градови. Тако чини и ти, штогодъ чинити имашъ.

„Едаредъ ние ни едаредъ.“ То е најгора међу пословицама, и оно е неваљало рачунџија био, кои е начинио. Едаредъ е баръ едаредъ, то се не да порећи. Кои едаредъ украде, тай целогъ живота свогъ никадъ више съ образомъ рећи не може: фала Богу, я нисамъ никадъ ништъ туђе дирнуо. Ко едаредъ украде, до-векъ се за хрсуза држи, вели пословица. Ту ние дакле едаредъ ни едаредъ. А кадъ крадљивца увате, онда е едаредъ више негъ едаредъ. И много се реда управо рећи сме, да е едаредъ, десетъ — сто — и иляду реда. Ко едаредъ зло уради, онъ га обично и далъ тера и неоставља, докъ најпосле не изађе она пословица: Тиква дотле на воду иде, докъ се не разбије.

Л а с т е.

(Изъ природословни наука.)

У пролеће, кадъ су се ледови и снегови већ одтопили, и већ топлии воздухъ пролазити пође, пакъ и муве и бубе по нѣму пролетати почну, онда намъ и ласте дођу. А где су биле зими, и одкудъ долазе? Изъ далека, преко више стотина миља далеко изъ преко мора, преко брда и долова и преко велики простора земљ. Ко имъ е казао, да е нама опетъ пролеће дошло, и да опетъ муве и бубе по воздуху лете и туда се играју? Ко имъ показуе путъ крозъ воздухъ, где ни стазе нема ни ограђени друмова, нити има задевени кажирука, да се зна кудъ који путъ води? и опетъ ни една пута несађе, свака дође опетъ на исто место и у добро доба.

Ласте немају разума, као што човекъ има; оне неумеу као човекъ мислити; и опетъ намъ се свиди све штогодъ чине да е тако мудро и премишљно, да њинъ посо многогъ човека застидити мора. Богъ е њима, као и осталимъ животиняма неки особити нагонъ дао, по коемъ се оне управљаю. Тимъ нагономъ научио ихъ е творацъ она художествена гњизда правити, и путъ преко далеки земаља воздухомъ погодити.

Мало е тица тако на летеню брзи и вешти као што е ласта. Да може онако по васданъ непрестано летити и на летеню ловъ ловити, зато има онако дугачка и са снажнимъ мишцима споена крила, с' којима воздухъ просеца и онако брзо лети. Да би се итрие окретати могла, зато јој е репъ као виљушка усеченъ; а ноге су јој врло маде и слабе, да јој при летеню не сметаю, кадъ ихъ и онако врло мало потребуе. Она уста мудростъ створителъва, која е кокошима велике ходеће, детлѣима пужајуће, соколовима грабљиве, а родама за гаџанъ блата високе, та е и ластама те ма-

ле и слабе ноге дала. Тако е и ластинъ клюнъ, кои е одређенъ да лаку и меку рану прима, кратакъ и такъ, малко савиенъ и шиластъ, да болъ воздухъ просецати може, а уста су тако разглавлъна, да би чистава глава одъ ласте унутра ушла; и знаменито е видети, како ласта лептира у најбржемъ летеню увати, и како га наедаредъ прогута и нестане га.

У осенъ се около мале Госпоине све наше ласте у велике врте покуне, пакъ тако неки данъ заедно лете, као да се за велико путованъ њино спремаю, и онда ихъ наедаредъ обноћ нестане. Ако е у септембру јошъ топло, оне остану кодъ насъ и до октобра. Гдѣкое што се око бара и вода баве увати мразъ, и покоче се пакъ ту у блату и пропадну. Њкое дођу опетъ у пролеће прерано, и покоче се опетъ одъ пролетњи мразова, и тако ихъ нађемо премрле у шупљимъ дрвима или у пољу. Ове се после животворномъ снагомъ сунца опетъ поврате и пробуде ков се може и собњомъ топлотомъ учинити, и остану преко лета здраве и веселе.

Ласте су најнолезније наше тичеце, макаръ да ихъ нити едемо, нити друго што одъ њи употребљавамо. Ласте потамане небровне ровве шкодљиви мува и буба, пакъ ако кадкадъ кое е врло редко и по коју челу увате и прогутаю, то ние никоја велика штета, код толикога силногъ разплођаваня челе.

Сбогъ те велике користи, а и зато што су врло питоме, веселе и довекъ радљиве животињице, држе ихъ сви люди у чести. Земљдѣлацъ воли, кадъ се ласте подъ њговимъ стреяма нагњизде, и закраћуе својой деци, да угњизда недираю. Између сви остали птица само јошъ чворка гдегде люди исто тако милую, ербо е и ово вештакъ у ватаню и таманеню мува и буба, и помаже особито војке одъ шкодљиви гусеница требити.

Неколико мудри изречения.

Ко е богатъ? ко е са свимъ задоволянъ.

Ко е мударъ? ко одъ свакогъ све што е добро научи.

Ко е одъ поганогъ рода, никадъ за ближњимъ своимъ добра нерекне.

Лажъ е ляга, по којой се неваляо човекъ познае.

Леньность е мати сви зала и неваляетва у свету.

Лудость и гордость на одномъ трну расте.

Материна е клетва страшния одъ божие.

Материно е име свето на небу и на земљи.

Материнъ благословъ и божии свеедно су.

Младъ лажа, старъ крадльвац.

Мудре савете валя извршити, а не само чути.

Надежда дае снагу и изврши найвећа дела.

Невоспитанъ е човекъ трупина само.

Немнати се с' невалялимъ людма, неноси своя дрва на њину ватру.

Нема у свету добра, на коемъ понешто зла ние; вить има зла, на коемъ понешто добра ние.

Неодлажи на сутра, што данасъ свршити валя.

Непитай му коегъ е рода, већ гледни како се влада.

Непочиньи дела, где се божиемъ благослову не-надашъ.